

Організація навчальної та методичної роботи з системою дистанційного навчання

Бутковська Н.О. Старший викладач Кафедра педагогіки та іноземної філології Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Ключові слова: дистанційне навчання, навчання у режимі онлайн, інформаційні та комунікативні технології, професійне спрямування дистанційного навчання

Index terms: distance learning, дистанційне навчання, on-line learning, informat communicative technologies, professional orientation of distance learning.

Дистанційне навчання трактують як цілоспрямоване і методично організоване керівництво навчально-пізнавальною діяльністю осіб, що знаходяться на відстані від освітнього центру, яке відбувається завдяки електронним і традиційним засобам зв'язку. Процес отримання знань і навичок за допомогою спеціалізованого освітнього середовища, яке засноване на використанні інформаційних технологій, забезпечує обмін навчальною інформацією на відстані і реалізує систему супроводу і адміністрування учбовим процесом. Метою цієї статті є продемонструвати способи використання системи дистанційного навчання в умовах вищого навчального закладу. У реаліях навчального закладу платформа дистанційного навчання повинна бути використана для доповнення і розширення традиційного процесу навчання і комунікації в середовищі школи або вузу [1, 10]. Відповідно до статті 9 Закону України «Про загальну середню освіту», статті 2 Закону України «Про професійно-технічну освіту», статті 42 Закону України «Про вищу освіту», з метою навчально-методичного, науково-методичного, інформаційного забезпечення організації навчально-виховного процесу за дистанційною формою навчання є затвердження положення що визначає основні засади організації та запровадження дистанційного навчання. Згідно до цього положення визначені основні засади організації та запровадження дистанційного навчання. Усі найважливіші вимоги до використання системи дистанційного навчання в умовах навчального закладу можна звести до таких: – наявність інтерфейсу, допомоги і документації на рідній мові; – урахування реальних можливостей учнів (повне, просте, інтуїтивне обслуговування на довільному комп'ютері, в будь-якій операційній системі і довільним підключенням до мережі, без необхідності інсталяції спеціального програмного забезпечення і устаткування); – урахування реальних технічних

і фінансових умов навчального закладу (дешева, або краще безкоштовна, що дозволяє просту інсталяцію в наявній операційній системі, не дуже високі вимоги до устаткування і пропускну здатності мережі); – урахування потреб і можливостей учителя (нескладне управління змістом і користувачами, легка комунікація з ними, можливість швидкого створення документів, простого надання доступу, впорядкування і опису різних типів даних, у тому числі мультимедійних) [3]. Залежність між розумовими процесами, описаними Ж. Піаже, які дозволяють конструювати і засвоювати знання, принципи навчання і складові компоненти дистанційного навчання можливо розглядати на прикладі використання системи MOODLE. Moodle є аббревіатурою від англійської Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment (модульне об'єктно орієнтоване динамічне навчальне середовище) - навчальна платформа, яка призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і учнів (студентів) в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища [4]. У середовищі Moodle студенти отримують: 1) доступ до навчальних матеріалів (текстів лекцій, завдань до практичних, лабораторних та самостійних робіт), додаткових матеріалів (книг, довідників, посібників, методичних розробок) та засобів для спілкування і тестування цілодобово; 2) засоби для групової роботи (вікі, форум, чат, семінар, вебінар); 3) можливість перегляду результатів проходження дистанційного курсу студентом; 4) можливість перегляду результатів проходження тесту; 5) можливість спілкування з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат; 6) можливість завантаження файлів з виконаними завданнями; 7) можливість використання нагадувань про події у курсі. Викладачам надається можливість: 1) використання інструментів для розробки авторських дистанційних курсів; 2) розміщення навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) у форматах .doc, .odt, .html, .pdf, а також відео, аудіо і презентаційні матеріали у різних форматах та через додаткові плагіни; 3) додавання різноманітних елементів курсу; 4) проведення швидкої модифікації навчальних матеріалів; 5) використання різних типів тестів; 6) автоматичного формування тестів; 7) автоматизації процесу перевірки знань, звітів щодо проходження студентами курсу та звітів щодо проходження студентами тестів; 8) додавання різноманітних плагінів до курсу дозволяє викладачу використовувати різноманітні сторонні програмні засоби для дистанційного навчання [5, 39]. Відповідно з вище описаною концепцією, система MOODLE була оснащена рядом інструментів, які надають можливість співробітничати на рівнях учень – учень, учень – вчитель, а також використовувати учнями самостійно ресурси і інші елементи курсів, які доступні в системі для самостійного навчання. До цих інструментів належать: голосування (опит), анкети, чати, опитувальники, форуми, уроки, журнали, тести, словники, завдання і т. д. Важливо

підкреслити, що система MOODLE швидко розвивається. Існує ціла співдружність фахівців, що спілкуються за посередництвом даної системи, практиків і дослідників з різних наукових областей знань, з різних країн і континентів (у тому числі з Польщі, України, Росії, Австралії, Нігерії, Куби, Чехії, Канади і ін.), які тестують і оцінюють нові версії MOODLE, пропонують ідеї її розвитку, діляться позитивним практичним досвідом її використання в педагогічній практиці, надають допомогу тим, хто за нею звертається. Список зареєстрованих навчальних закладів і фірм, що використовують систему MOODLE, в липні 2004 року охоплювала 1670 організацій з 92 країн. У тому числі в Польщі список включає практично всі рівні і типи шкіл, центри підвищення кваліфікації вчителів, а також приватні і державні вузи [6]. В Україні MOODLE використовується як платформа дистанційного навчання в Києво - могилянській Академії, на кафедрі інформатики в Національному педагогічному університеті ім. М.П.Драгоманова, Тернопільському національному педагогічному університеті, Гуманітарно-економічному інституті (м. Запоріжжя), Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця, в якості регіональної платформи дистанційного навчання м.Херсона (Херсонський державний університет, 67 *Pedagogika*. Херсонський – економіко - правовий інститут, Південноукраїнський регіональний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів в м. Херсоні, Херсонський Академічний ліцей при ХДУ, гімназія №3, Ліцеї журналістики, права і бізнесу) і деяких інших навчальних закладів країни. Відомо, що сьогодні кожний викладач незалежно від предмету, який ним викладається, повинен володіти компетентностями в галузі використання в своїй професійній педагогічній діяльності інструментів і засобів ІКТ (інформаційно - комунікаційних технологій). Викладачі дистанційних курсів повинні мати універсальну підготовку – володіти сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, бути психологічно готовим до роботи зі студентами у новому навчально-пізнавальному середовищі. Завдяки таким засобам дистанційного навчання, як дискусійні форуми, електронні обговорення засвоєного матеріалу, списки розсилання, створюється нове навчальне середовище, в якому студенти почувають себе невід'ємною частиною колективу, що посилює мотивацію до навчання. Викладачі повинні володіти методами створення і підтримки такого навчального середовища, розробляти стратегії проведення цієї взаємодії між учасниками навчального процесу, підвищувати творчу активність і власну кваліфікацію [1,10]. Система дистанційного навчання може в деякому розумінні виконувати роль мета - інструменту; надавати широкі можливості не тільки інтеграції інструментів і різноманітних матеріалів з різних джерел, але, перш за все координації і упровадження максимально прозорим чином різноманітних аспектів традиційного, електронного і дистанційного навчання. Міркуючи про дистанційні курси, що розробляються за допомогою Інтернет -

технологій, можна говорити про цілий спектр і широке різноманіття їх типів і моделей. Перевагами дистанційного навчання є те, що слухачі цієї форми навчання забезпечуються повним комплексом навчально-методичних матеріалів до кожної дисципліни, яка включає електронний інтерактивний мультимедійний навчальний посібник (опорний конспект дистанційного курсу, мультимедійний навчальний словник, електронна бібліотека) на компакт - диску (CD), робочий зошит (з графіком і планом навчального процесу, завданнями та інформацією для всіх видів занять) та додаткові інформаційні матеріали. Тому від викладача потрібне володіння компетентностями в області дистанційного навчання в достатньо широкому діапазоні. Це є компетентності в галузі педагогіки, психології і нових педагогічних технологій, компетентності в галузі інформаційно - комунікаційних технологій і вживання їх в освіті. Метою володіння іноземною мовою є набуття необхідного рівня іншомовної компетенції. Основою опанування комунікативною компетенцією є комунікативні вміння, сформовані на основі мовленнєвих знань і навчок, а також соціокультурні знання, навички і уміння [7, 21]. Суть роботи викладача в даних умовах полягає в створенні учбово - методичного забезпечення дисципліни в електронному вигляді, у постійній роботі над внесенням необхідних змін у навчальний матеріал, підборі кольорових ілюстрацій, графіків, створенні Flash - анімацій, тестів для самоконтролю. За наявності учбово-методичного матеріалу в електронному вигляді можна за допомогою комп'ютерних програм досить швидко зробити електронну книгу. Але її не можна назвати повноцінним електронним підручником, бо над ним нині працюють спеціальні електронні видавництва. Для керування навчальним процесом, контролю знань, доставки навчального контенту студентам і забезпечення дидактичними матеріалами застосовується спеціалізоване програмне забезпечення. Воно містить систему автоматизованого документообігу, електронні інформаційні бази даних, словники термінів і інтерактивні мультимедійні підручники, інші електронні матеріали по всіх курсах. Програмне забезпечення встановлюється на сервері навчального закладу. Але суть дистанційного навчання полягає не тільки в наданні учбово - методичних матеріалів. Важливо виконати необхідні організаційні заходи для забезпечення прийому студента на навчання, керування його навчанням [2, 116]. Дистанційне навчання є сукупністю наступних заходів: засоби надання учбового матеріалу студенту; засоби контролю успішності студента; засоби консультації студента програмою-викладачем; засоби інтерактивної співпраці викладача і студента; – можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок. Не можна забувати про проведення проміжного і підсумкового контролю знань. Дистанційні курси характеризують: гнучкість – можливість викладення матеріалу курсу з урахуванням підготовки, здібностей студентів. Це досягається створенням альтернативних сайтів для одержання більш детальної або додаткової ін-

формації з незрозумілих тем, а також низки питань – підказок тощо; актуальність – можливість упровадження новітніх педагогічних, психологічних, методичних розробок; зручність – можливість навчання у зручний час, у певному місці, здобуття освіти без відриву від основної роботи, відсутність обмежень у часі для засвоєння матеріалу; модульність – розбиття матеріалу на окремі функціонально завершені теми, які вивчаються у міру засвоєння і відповідають здібностям окремого студента або групи загалом; економічна ефективність – метод навчання дешевший, ніж традиційні, завдяки ефективному використанню навчальних приміщень, полегшеному коригуванню електронних навчальних матеріалів та мультидоступу до них; можливість одночасного використання великого обсягу навчальної інформації будь-якою кількістю студентів; інтерактивність – активне спілкування між студентами групи і викладачем, що значно посилює мотивацію до навчання, поліпшує засвоєння матеріалу; більші можливості контролю якості навчання, які передбачають проведення дискусій, чатів, використання самоконтролю, відсутність психологічних бар'єрів; відсутність географічних кордонів для здобуття освіти. Різні курси можна вивчати в різних навчальних закладах світу. Саме тому на кафедрі іноземних мов ХНЕУ здійснюється робота з створення пакету документів та учбово-методичних матеріалів та розміщення їх на сайтах персональних навчальних систем. Це є розміщення важливої інформації, а також програм, планів, матеріалів, які містять методичні рекомендації до практичних занять, до проведення поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни, завдання для комплексної контрольної роботи, для самостійної роботи у системі керування курсами Moodle та інші додаткові методичні матеріали. Окрім того існує заочна форма навчання, яка здійснюється під час сесії і в міжсесійний період. Сесія для заочної форми навчання – це частина навчального року, протягом якої здійснюються всі форми навчального процесу, передбачені навчальним планом (навчальні заняття: лекції і лабораторні, практичні, семінарські та індивідуальні заняття і контрольні заходи). Разом з тим, дистанційне навчання не позбавлене і ряду недоліків: 1. Необхідна сильна мотивація. Практично весь навчальний матеріал студент освоює самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, відповідальності і самоконтролю. Підтримувати потрібний темп навчання без контролю з боку вдається не всім. 2. Нестача практичних вмінь та навиків. Досить проблемно якісно організувати дистанційне навчання за напрямами підготовки та спеціальностями, на яких передбачена велика кількість практичних занять. Навіть найсучасніші комп'ютерні тренажери не замінять майбутнім менеджерам «живої» практики. 3. При дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, а то і цілком відсутній. Тому така форма навчання не підходить для розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи у команді. 4. Проблема ідентифікації студента. Поки найефективніший спосіб простежити за тим, чи

студент самостійно здавав іспити чи заліки, – це відео спостереження, що не завжди можливо. Тому на підсумкову атестацію студентам доводиться особисто приїжджати до вузу або його філії [6]. На закінчення треба відзначити, що дистанційне навчання надає можливість вчитися у власному часовому темпі за індивідуальним планом, що веде до більшої відповідальності та самостійності студента й багато в чому ґрунтується на його бажанні та необхідності мати професійні знання та вміння.

Список літератури

1. Антонов Г., Дистанційне навчання: мода чи потреба? //Освіта України.. 2003.– № 25. С. 10.
2. Варзар Т. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності //Українознавство. 2005. –№ 1. – С.116–119.
3. Дистанційна освіта [Електронний ресурс]– Режим доступа: <http://vnz.org.ua/dystantsijnaosvita/pro>
4. Moodle [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Moodle>.
5. Осадча К.П. Технології дистанційного навчання / К.П.Осадча, В.В Осадчий // Робота з Moodle. Мелітополь: – Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького.– 2014.- С. 39.
6. Переваги та недоліки дистанційного навчання [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnohonavchannya>
7. Сисоєва С. О. Методологічні проблеми дистанційного навчання // Вісн. Акад. дистанц. освіти, 2004. –№ 2. С. 21– 28.